

Hegyi Béla

Az ember csődje?

1

Mindannyiunkat szorongatott a kérdés az ezredfordulón: Vajon mi vár ránk a 21. században? Kétségeink és félelmeink megalapozottak voltak: az elmúlt hosszú-hosszú évtizedek során, a különféle korszakok kemencéjében elvesztettük mindig meg-megújuló reményeinket, a világjavító pozitív változásokkal kapcsolatos, föl-föltámadó illúzióinkat, s feladtuk egy jobb, szebb jövőbe vetett elementáris hitünket. Átéltük a kapitalizmus válfajait, a konzervativizmus blokádjait, a baloldali gondolat devalvációját, és napjainkban tanúi vagyunk egy félreértelmezett liberalizmus és a nemzeteket uraló, rekviráló, az amerikai szótár szerint magyarázott „internacionalizmus”, az úgynevezett globalizáció pusztításainak.

Egyik sem tudott megoldást találni az emberiség égető problémáira: a háborúkra, a hadüzenet nélküli bombázásokra, a terrorizmusra, az etnikumi villongásokra, a szegény és gazdag országok között növekvő ellentétekre, a tömeggyilkosságokra, a vallási türelmetlenségre, a környezetszennyeződés katasztrófáira, a testi és lelki prostitúcióra, az írott és íratlan erkölcsi szabályok folyamatos történelmi és társadalmi áthágására. Minden folytatódik, ami a 20. században megtörtént. Süvítenek a foszforos rakéták, ártatlanok esnek robbantások, merényletek áldozataul, a tébolyító ellenségeskedés és felszított gyűlölet nem ismer sem meghitt napokat, sem szent áhítatot: az év minden napjára kiterjesztette a kíméletlen kegyetlenséget és a meg nem bocsátás hadjáratát.

S miközben az ideológiai diktatúrákat, pártállami abszolútizmusokat föl-váltotta a pénz és a bankok diktatúrája, a tőke inváziója, a régi gyűlölségek helyén új gyűlölségek keletkeztek, vagy csupán más címkéket kaptak, a régi válságokat újabb válságok tetézték, vagy csak elhitették velünk, hogy újak. Nem enyhült, hanem inkább súlyosbított a nyomorúság minden fajtája: az egzisztenciális, a morális, az univerzális. A düh, a gög, az elvakultság nem irgalmaz többé sem embernek, sem Istennek. Hol törnek át a tankok és a repülőgépek helyett a könyörületesség, az áldozatos adományok, a béke fölmentő seregei angyalszárnyakon? A hívó kormányok és a bibliai hitek hol és

mikor jelentenek akadályt a fegyvereknek és barikádoknak? Nem szűnik a csatazaj, nem csitul a harag, nem enged az ember az embernek. Vajon Jézus tanításának a kudarca ez, vagy az ember csődje?

Nem azoknak a vágyaknak a bukása, amelyek új Aranykort, Édenkertet, Ufóparadicsomot képzeltek e menthetetlenül vesztesnek látszó glóbusz helyére? „A menny fog e földre leszállni”? Nem a jó immár végzetes elhullása ez a rossz pörölycsapásai alatt? Boldogok, akik kétezer év szörnyűségei, vérzései és fájdalmai, összeomlásai és újrakezdései ellenére hinni tudnak? Boldogok, akiknek a hite olyan fokú, hogy a mennyet idézi lelkükbe, s Jézust érintik, amikor imádkoznak? Az Úristen engedett Noénak, Mózesnek, Jézusnak, amikor megbocsátásért könyörögtek, hallgatott profétái és szentjei szavára, amikor türelmét és támogatását kérték földi eseményekhez. A Magaság-béli ígéretet tett, és megtartotta ígéreteit, de történelme folyamán az ember sohasem tartotta be Istenének tett ígéreteit. Becsapta, kijátszotta, meggyalázta őt bűneivel, sőt reá hártott minden felelősséget a bajokért, erőszakért, katalizmákért, amelyeket szabad akarásával visszaélve megcselekedett. Hát miért nem lépett közbe Isten, ha *van*? Miért nem akadályozta meg, ha *mindenható*?

2

Mindezeket mérlegelve, feltehetjük a kérdést: Tulajdonképpen mit várunk magunktól? Mégsem, mindezek ellenére sem adjuk föl reményeinket, és lelkesítő megoldásokat keresünk? Vagy úgy, hogy újabb utópiákat rajzolunk meg, vagy úgy, hogy bűnbakok, bűnösök, eszmei és praktizáló bujtorogatók után kutatunk a múltban, a jelenben, a jövőben? Leleplezzük a csalókat, elpártolókat, árulókat, akik szerintünk felelősek azért, hogy Jézus megkerülve ide jutottunk? Egy következő egyetemes zsinatra voksolunk?

Tehetetlenségünkben kipellengérezzük azokat, akik másként gondolják ugyanazt, de ugyanúgy hiszik, a saját egyéni útjukon haladnak, de ugyanoda érkeznek? Furcsálljuk, hogy egyesek ezt, intellektusukból eredően, eltérő módon fogalmazzák meg, mert az élményeik is eltérőek. Jézus mindegyik tanítványához megtalálta az annak számára megfelelő

szót, s a szívéhez szóló egyedi magyarázatot. A környezetvédelem szónokaként, ki tudja, hányadszor ítéljük el, amit az ember állandóan ront flórán és faunán, bár már a hatvanas években, az ún. Római Klub proklamációja figyelmeztetett a veszélyekre, tíz év óta pedig amerikai és angol tudósok visszahangozzák felváltva átkaikat a levegő szennyeződése és a globális fölmelegedés miatt. Semmi foganatja sincs. Ezért hát mit tehetünk? Így imádkozunk: Istenem, könyörülj a kicsiken, a szelíd állatokon, növényeiden, amelyek semmiről sem tehetnek, és amelyek ebbe a hazugságokkal és tévedésekkel teli világba jöttek! Istenem, világosítsd meg a rontók és rombolók gondolkodását a te Lelkeddel, légy irgalmas e század hitetlensége miatt is, mert az ember hitetlensége és rossz hajlama éppoly végtelen, mint a te szereteted! Tudjuk, hogy nem fáradsz el megbocsátani. Kérünk, a te igazsággal gyűjts örökégit lelkünkben, a lelkekben, válogatás és megkülönböztetés nélkül!

Az egyház történetének tragikus vonásait, letérését a jézusi útról, a tarzusi Pál és néhány egyházfejedelem „eltévelyedésével” próbáljuk magyarázni, de ez a törekvésünk az egyház szemében egy újabb „gnózis” kialakulásához vezet. És nehezen törődünk bele, hogy Európa, bár többször is hátat fordított a kereszténységnek, sohasem kért bocsánatot Európától. S ki tudja, talán Dél-Amerikában, Afrikában, Délkelet-Ázsiában vajúdik új életre Jézus tanítása, s lesz a szülőhelye a valóság diktálta megváltástannak? A felszabadítási teológia újraledése és újabb megmérettetése sok millió dél-amerikai szegény és szerencsétlen fogódzóját jelentheti. Cardenalék *Solentinamei evangéliuma* ma – a globális kapitalizmus fenevadjának támadásai során – aktuálisabb utópisztikus olvasmány, mint valaha volt.

Mindezeket mérlegelve, tudomásul kellene vennünk, hogy nincs megoldás. Nincs olyan megoldás, amelyre bizton számíthatunk, s amelynek hosszabb távon valóban meg tudnánk felelni. A megoldás nem tőlünk jön, és nem Rómától, hanem Jézustól. Európa megtagadta a kereszténységet, hűsége formális, díszlet-vallásosságban él. És ha Jézus más kontinensre teszi át működésének területét? Ahol

nem szavalják, hanem gyakorolják tanításait? Ahol a szeretet nem elmélet és viták tárgya, hanem a nyomorban, szenvedésben, szolidaritásban érlelődő mindennapos tevékenység? Ahol nem ilyen meg olyan nézetek csapnak össze teoretikusok és univerzítások között, hanem a tények imái és az imák tényei? Az egyháznak sosem volt javallata a történelmi és társadalmi szükségben, nem taszított ki senkit embertelenségéért, nem fogta le a hatalom véráztatta karját, mert maga is osztozott a hatalomban a hatalomért. Sok a beszéd, de kevés a tartalmas szó. Sok a szó, de kevés az igazoló tett. Igazolót tettek nélkül pedig mit ér bármilyen tanítás, elmélkedés, *mea culpa*?

3

Semmi sem változik, semmi sem fog változni, mert az ember sem változik. Nincs olyan átöröklés, amelynek során az elmúlt századok, évezredek etikai tapasztalatai, szeretetgyakorlata, jézusi morálja megkötné a génekben, az agy szürkeállományába ágyazódva fejtené ki az egész idegrendszerre, pszichikumra, viselkedésmechanizmusra kiterjedő hatását, s ezzel megszabná életünk perspektíváit a jelenben és a jövőben. Babits bölcsen ennyit mond er-

ről: „Mivel e földön jónak lenni oly nehéz – / erényeid elhagynak, mint az ifjúság, / de bűneid utánad jönnek, mint a hű kutyák...” (*Intelem vezeklésre*). Ezért hát kötelezően jónak lenni, mint ezt oly sokszor hangsúlyozzuk mint alapvető evangéliumi parancsot, nem tudunk. Mert tartósan jónak lenni csak jó közérzettel lehet, a jó közérzethez pedig jószágot teremtő alkalom és feltétel kell. A jó elfogadása, a „jószág síró vágya”, az öröm akarása. Imádkozni a jó meglétéért, a jószág menedékeért, Jézus ajándékaért. Megható, lélekemelő és látványos az együttes ima, de a rejtekben imádkozni, négy szemközt lenni lelked Istenével, az az erősítő és tisztító közösség. „Te, amikor imádkozol, menj be a szobába, zárd be az ajtót, s imádkozzál titokban mennyei Atyádhoz! S mennyei Atyád, aki a rejtekben is lát, megjutalmaz” (*Máté 6,5-6*). – Uram, hát szeretsz engem? – Hogy kérdezhetsz ilyet? Mindig is szerettelek. Talán csak előttem nem volt nyilvánvaló.

Hogy mi a teendő? Borzasztóan egyszerű. Ápolni kertjeinket: családkat, lelkünket, barátainkat, szerelmünket, szellemünket. Megkeresni azokat az apró közösségeket, ahol valami kis részvétre, megértésre, figyelemre találhatunk, s nem kell másnak

mutatkoznunk, mint amilyenek valójában vagyunk; ahol nem kell eltárgadni nézeteinket, vétkeinket, természetünket, s ahol senkinek sem kötelező egyetérteni velünk, mint ahogy nekünk sem övelük. Okos könyveket olvasni, szép zenét hallgatni, feleségünket, gyermekeinket nevelgetni, ápolni, védelmezni öreg szüleinket, szerelmünket ölelni, míg bele nem fáradszunk – de nem mellőngető kereszténységünkre hivatkozva, mert ha mindez nem belőlünk jön, hanem kívülről, pusztán igehirdetésből szűrődik át hozzánk, nem lesz hiteles, nem lesz meggyőző: szerepnek tűnik ez is, receptre irt gesztuskombinációnak. Rimay János megható őszinteséggel vet számot a mulandósággal: „Ne várd hát éltedben, bár nagy érdemű légy, / Hogy itt holtod előtt becsületet végy, / Híredet, nevedet tapodja sok irégy, / Mindazonáltal jó légy, s másval is sok jót tégy. // Bíz az jövendőkre érdemed jutalmát, / Ha szolgálatid idő vékony alafát ad, / Te az célra vigyázz s az centrumot találd, / Ne várd halandóktól, s az Úr Isten megáld” (*Az idő ósága...*).

Alafa (oszmán-török eredetű szó, a XVIII. században még használták) = zsold, javadalom, tiszttség

